

81167

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ve DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

KUR'ÂN'DA SÛ' (KÖTÜ)
KAVRAMININ EĞİTİMLE İLİŞKİSİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Adnan YILDIZ

İstanbul - 1998

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ve DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

KUR'ÂN'DA SÛ' (KÖTÜ)
KAVRAMININ EĞİTİMLE İLİŞKİSİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Danışman
Doç. Dr. Mustafa USTA

Adnan YILDIZ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KÜLTÜR
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İstanbul - 1998

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	3
ÖNSÖZ	4
I. BÖLÜM	
KUR'ÂN'DA KÖTÜ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	5
II. BÖLÜM	
SÛ' KAVRAMI İLE AMEL.....	12
III. BÖLÜM	
KÖTÜ-EĞİTİM İLİŞKİSİ	20
İYİNİN KÖTÜNÜN EŞİT TUTULMAMASI.....	30
KÖTÜ ALIŞKANLIKLARIN İYİ ALIŞKANLIKLARA DÖNÜŞTÜRÜLME SAFHALARI.....	22
KUR'ÂN'DA SÛ'	31
NETİCE	34
BİBLİYOGRAFYA	36

ÖNSÖZ

İnsanın olduğu yerde her zaman düzensizlik, bozulma, çürüme, saldırganlık, haksızlık ve kavga olmuştur ve olacaktır. Bütün bunları bertaraf etmenin yollarını hem insan aramış ve hem de Yüce Allah bildirmiştir. İnsanı insan yapan en büyük güç eğitim olduğuna göre, onun insanlara sunacağı iki büyük değer vardır; sevgi ve bilgi. Eğitim, insanın doğuştan getirdiği sevgi denen duyguyu işleyip geliştirip insanların göntüllerine yaydıkça, yukarıdaki aksaklıkların asgarîye ineceği bir gerçektir.

Biz bu çalışmamızın birinci bölümünde Kur'ân'da Geçen Kötü İle İlgili Kavramlar'ı, ikinci bölümünde Sû' Kavramı İle Amel'i, üçüncü bölümünde ise Kötü ve Eğitim ilişkisi üzerinde durduk.

Çalışmamızda bizlere yardımcı olan Din Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı çok değerli hocam Prof. Dr. Bayraktar Bayraklı Bey'e, Doç. Dr. Mahmut Çamdibi, Prof. Dr. M.Faruk Bayraktar hocalarıma, ayrıca tezimin hazırlanmasında büyük emeği geçen, kıymetli vakitlerini ayırıp yol gösteren Doç. Dr. MUstafa USTA Bey'e hâssaten minnet ve şükranlarımı sunmayı da bir borç bilirim.

Adnan YILDIZ

I. BÖLÜM

KUR'ÂN'DA KÖTÜ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Kur'ân'da Sû'

Sû' kelimesi Kur'ân-ı Kerîm'de mücerred olarak elli yerde, fiil köktü ve müştâkkâtı ise yüz altmış sekiz yerde geçmektedir¹.

Kelime Kur'ân'da on bir farklı mânâda kullanılmıştır². Bu mânâlar şunlardır:

- a .Şiddet
- b .Boğazlama
- c .Zinâ
- d .Alaca hastalığı
- e .Şirk
- f .Azâb
- g .Günâh
- h .Şer
- i .Sövme
- j .Öldürme -Hezîmet
- k .Zarar³.

Bakara Sûresi 49. âyeti ve Ra'd Sûresi 18. ve 21. âyetlerinde "şiddet" mânâsına "Ve oğullarınızı boğazlayıp kadınlarınızı sağ bırakarak sizi azâpların en şiddetlisine uğratan firavun hânedânının elinden sizi kurtardığımız günleri (hatırlayın). (O günler) ki Rabbinizden büyük bir imtihan vardı sizin için" (Bakara 49).

1.M.Fuâd Abdülbâkî, *el-Mu'cemu'l-Müfrehes li-Elfâz'l-Kur'âni'l-Kerîm*, İstanbul 1982.

2.Damegânî, Hüseyin b. Muhammed, *Kâmûsu'l-Kur'ân ev Islâhu'l-Vucûh ve'n-Nezâ'ir fi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, thk. A. Seyyid el-Ehdel, Beyrut 1985.

3.Damegânî, *age*, s.250; ayrıca bk. Râgıb el-İsfahânî, *Mu'cemu Müfredâti Elfâz'l-Kur'ân*, thk.Nedîm Mar'aşlı, Beyrut.

“Rableri(nin daveti)ne güzel bir karşılık verenlerle, O'na hiç karşılık vermeyenlerin durumlarını, (bu sonrakiler) yeryüzünde ne varsa hepsi onların olsa -hatta bunun iki katı- (Hesap Günü'nde) kurtulmak için hiç şüphesiz bunların hepsini gözden çıkarırlardı. İşte hesapların en kötüsü böylelerini bekliyor. Böylelerinin sonunda varacakları yer de cehennem olacak. O ne kötü bir dinlenme yeri” (Ra'd 18).

“Ve onlar ki Allah'ın sıkı tutulmasını buyurduğu (bağları) sıkı tutarlar; Rablerine karşı son derece saygılı ve duyarlı davranırlar, (O'nun çağrısına sağır kalanları bekleyen) o pek şiddetli hesaptan korkarlar” (Ra'd 21).

A'râf Sûresi 73. âyetinde “boğazlama” mânâsına; “Ve Semûd (toplumuna da) kardeşleri Sâlih'i (gönderdik) - Ey kavmim! dedi, -Yalnızca Allah'a kulluk edin, O'ndan başka tanrınız yok. Rabbinizden işte apaçık bir kanıt geldi size. -Allah'a ait olan bu dişi deve bir nişânedir sizin için; öyleyse bırakın onu Allah'ın arzında otlasın ve sakın dokunmayın ona, yoksa can yakan bir azâp yakalar sizi” (A'râf 73).

Yûsuf Sûresi 51. ve Meryem Sûresi 28. âyetlerde “zinâ” mânâsına; “(Bunun üzerine kral o kadınları çağırıp kendilerine) -Yûsuf'un gönlünü çelmek isterken ne sağlayacağınızı umuyordunuz? diye sordu. Kadınlar -Allah korusun, biz ondan en küçük bir kötülük görmedik, dediler. (Ve) Yûsuf'un ilk efendisinin hanımı: -Artık gerçek ortaya çıktı! diye atıldı. -O'nun gönlünü çelmek isteyen bendim. O ise hep özü-sözü doğru olan kimselerdendi” (Yûsuf 51). “Ey Hârun'un kızkardeşi! Senin baban kötü bir adam değildi, ne de annen iffetsiz bir kadındı” (Meryem 28).

Kasas Sûresi 32. âyetinde “alaca hastalığı” mânâsına; “(Ve şimdi) elini koynuna sok; lekesiz olarak bembeyaz (ışıl ışı) çıksın ve bütün korkulardan sıyrılmış olarak (artık) kolunu kanadını indir. Bu iki şey, senin Rabbin tarafından firavun ve onun seçkinler çevresine (gönderilen bir elçi) olduğunu gösteren alâmetlerdir. Çünkü onlar yoldan çıkmış, yozlaşmış bir topluluk hâline gelmiş bulunuyorlar” (Kasas 32).

Ra'd Sûresi 11. ve Rûm Sûresi 10. âyetinde “azâb” mânâsına; “(Böyle biri sanıyor mu ki) kendisini önünden ve ardından izleyen (ve) onu Allah her ne ki takdîr etmişse, ona karşı koruyup gözetken refakatçileri vardır. Gerçek şu ki insanlar kendi iç dünyalarını değiştirmeden Allah onların durumunu değiştirmez ve Allah insanlara (kendi kötülüklerinin bir sonucu olarak) bir felâket tattıracağı zaman hiçbir şey bunun önünde duramaz; çünkü onların kendilerini O'na karşı koruyabilecek kimseleri yoktur” (Ra'd 11). “Ve bir kez daha (söyleyelim). Allah'ın mesajlarını

yalanlayarak ve onları alaya alıp eğlenerek kötülük işleyenlerin sonu hüsrân olacaktır”.

Nahl Sûresi 28. ve Necm Sûresi 31. âyetinde “şirk” mânâsına; “Onlar ki kendilerine zulüm hâli içindeyken melekler canlarını almıştı. Böyleleri nihâyet (hesap vermeye çağırıldıklarında) -kötü bir şey yapma(k isteme)miştik biz! diyerek boyun eğme tavrı takınacalar. (Fakat onlara) -Hayır! (diye karşılık verilecek). Muhakkak ki, yapıp-ettiğiniz her şeyi Allah eksiksiz biliyor. “Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'a aittir. O kötülük yapanlara yaptıklarının karşılığını verecek ve iyilik yapanlara da katıksız iyilikle ödüllendirecektir” (Necm 31).

Nahl Sûresi 119. ve Nisâ Sûresi 17. âyeti ile En'âm Sûresi 54. âyetinde “günâh” mânâsına; “Bir kez daha (belirtelim), muhakkak ki senin Rabbin, bilmezlik yüzünden kötülük işleyen sonra da tövbe eden ve artık düzgün yaşayan kimselerden yanadır. İşte böyle (bir tövbeden) sonra çok acıyıp-esirgeyen gerçek bağışlayıcı elbette senin Rabbindir” (Nahl 119). “Doğrusu Allah'ın tövbeleri kabul etmesi, ancak bilmeyerek kötülük işleyen ve sonra zaman geçirmeden tövbe edenlere mahsustur. Allah onlara rahmetiyle tekrar yönelecektir; zira Allah herşeyi bilendir, hikmet sâhibidir” (Nisâ 17). “Mesajlarımıza inananlar sana geldiklerinde de ki: “-Size selâm olsun! Rabbiniz rahmet ve merhameti kendisine ilke edinmiştir; böylece sizden biri bilgisizlikten dolayı kötü bir fiil işler ve sonra tövbe edip dürüst ve erdemlice bir hayat yaşarsa, O(nun) çok affedici ve rahmet kaynağı (olduğunu görecektir)” (En'âm 54).

Ra'd Sûresi 20. âyeti ile Gâfir Sûresi 52. âyetinde “şer” mânâsına; “O gün zâlimlere mazeretlerinin hiçbir faydası olmayacak, onların payına her türlü iyilikten yoksun bırakılma ve korkunç bir son düşecektir” (Gâfir, 52).

Mümtehine Sûresi 2. âyeti ve Nisâ Sûresi 148. âyetinde “sövme” mânâsına; “Onlar eğer size üstün gelselerdi, (yine) düşmanınız olarak kalırlardı ve size karşı kötü niyetle el kaldırır, dil uzatırlardı; çünkü sizin (de) hakikati inkâr etmenizi isterler” (Mümtehine, 2). “Allah, bir kötülüğün, (ondan) zarar gören tarafından söylenmesi dışında, açıkça zikredilmesini sevmez. Allah gerçekten her şeyi duyan, her şeyi bilendir” (Nisâ, 148).

Ahzâb Sûresi 17. ve Âl-i İmrân Sûresi 174. âyeti “öldürme ve hezîmet” mânâsına; “De ki; Allah size bir zarar vermek istese, sizi O'ndan kim koruyabilir? Yahut rahmetini bağışlamak istese (kim mâni olabilir?). Allah'tan başka bir yar-

dımcı ve koruyucu bulamayacaklar(ını bilmezler mi?)” (Ahzâb, 17). “Ve Allah'ın lütfu ve nimeti ile (savaştan) bir zarara uğramadan döndüler; çünkü onlar Allah'ın rızâsı için çabalıyorlardı, ve Allah, yüceliğinde ve lütfunda sınırsızdır” (Âl-i İmrân, 174).

A'râf 188. ve Neml Sûresi 29. âyetinde “zarar” mânâsındadır⁴. “(Ey Peygamber) de ki; -Allah dilemedikçe, kendime bir yarar sağlamak ya da kendimden bir zararı uzaklaştırmak benim elimde değil. Eğer insan kavrayışının ötesinde olanı bilseydim, muhakkak ki bahtiyârlık adına ne varsa ondan payıma daha çoğu düşerdi ve kötülük asla yaklaşmazdı bana. (Ama) ben sadece bir uyarıcıyım ve inanan bir topluma iyi haberler getiren bir müjdecî” (A'râf, 188).

Sû' kelimesinin kullanıldığı âyetlerde genel olarak şu konular işlenmektedir:

1.Şeytanın emrettiği şeyler;

“Ey insanlar! yeryüzünde meşrû ve iyi ne varsa ondan nasîbinizi alın ve şeytanın izinden gitmeyin; zira o sizin apaçık düşmanınızdır. Sizi yalnız kötülük işlemeye, iğrenç ve çirkin işler yapmaya ve hakkında bilgi sahibi olmadığınız şeyleri Allah'a isnâd etmeye çağırır” (Bakara, 168-169).

2.Nefs-i emmârenin vesvesesi;

“Yine de ben kendimi bütünüyle temize çıkarmaya çalışmıyorum. Çünkü Rabimin acıyıp, esirgediği kimseler hariç, insanın kendi benliği (de onu) kötülüğe sürükleyebilir. Gerçekten de benim Rabbim çok acıyıp-esirgeyen gerçek bağışlayıcıdır” (Yûsuf, 53).

3.Kötülük yapanın onun karşılığını bulacağı;

Nisâ, 81.

4.Kötülük yapan ile sâlih amel yapanın denk olmadığı;

“Kötülük işleyenlere gelince; onlar kendilerini hayatlarında ve ölümlerinde, iman edip doğru ve yararlı işler yapanlarla aynı yere koyacağımızı mı sanırlar? Onların yargıları ne kadar da kötü” (Câsiye, 21).

5.Kötülük yapanların pişman olacakları;

4.Damegânî, *age*, s.250 vd.

“Evet! İşte (böylesine) büyük bir kötülük işleyen ve (bunun) günâhıyla çepe-çevre kuşatılan kimseler varya, işte böyleleridir, içinde kalmak üzere ateşe mahkûm olanlar” (Bakara, 81).

6.Kötülükten tövbe;

Nisâ, 67.

7.Kötü amelini güzel gören sapmıştır;

“O halde, işlediği kötü, çirkin fiillerin câzibesine kapılıp (sonunda) onları güzel gören biri (şeytanın adamlarından başkası) olur mu? Kuşkusuz Allah, (doğru yoldan sapmak) isteyenine saptırmasına izin verir, (aydınlığa ulaşmak) isteyenini de aydınlığa ulaştırır. O halde, (ey mü'minler) onlara tüzülerek kendinizi perişan etmeyin. Allah, onların yaptıklarını çok iyi bilir” (Fâtır, 8).

8.Kötülüğü teşhîri Allah sevmez;

“Allah, bir kötülüğün (ondan) zarar gören tarafından söylenmesi dışında, açıkça zikredilmesini sevmez. Allah, gerçekten her şeyi duyan, her şeyi bilendir” (Nisâ, 148).

9.İyilikler, kötülükleri giderir;

“Ve gündüzün başında ve sonunda, bir de gecenin erken saatlerinde salâta devamlı ol. Çünkü muhakkak ki, iyi eylemler kötü eylemleri giderir. (Allah'ı) hatırında tutanlar için bir öğüt, bir hatırlatmadır bu” (Hûd, 114).

Zenb Kavramı:

Zenb; günâh, cürm ve masiyet anlamında kullanılmıştır⁵. Mü'min Sûresi 21, Ankebût Sûresi 40 ve Âl-i İmrân Sûresi 135. âyetlerinde bu manalarda kullanılmıştır;

“Çünkü onların herbirini günâhlarından dolayı hesaba çektik. Kiminin tepesinde ölümcül fırtınalar estirdik, kimini (ani) bir kasırga yok etti, kimisini yerin dibine geçirdik ve kimisi de suda boğulup gitti. Onlara haksızlık yapan Allah değildi; fakat onlar kendi kendilerine haksızlık yapıyorlardı” (Ankebût, 40).

5. İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükrem, *Lisânü'l-Arab*, Beyrut; el-İsfahânî, zenebe maddesi.

“Ve onlar, utanç verici bir iş yaptıkları veya kendi kendilerine (başka türlü) bir zulüm işledikleri zaman, Allah'ı anar ve günâhlarının affı için yalvarırlar; zaten Allah'tan başka kim günâhları affedebilir? ve her ne (zulüm) işlemişlerse onda bile- rek ısrar etmezler” (Âl-i İmrân, 135).

Cürm Kavramı:

Cürm kelimesinin sözlük anlamı; “ta'addî” dir. “Ecrâm” ve “cürüm” cemîleri- dir. Suça da “cerîme” denmiştir. Suç işleyen ise “mücrim” diye adlandırılmıştır⁶.

Cürm kelimesi Kur'ân-ı Kerîm'de altı mânâda kullanılmıştır⁷.

1.Şirk mânâsına;

“Ama onların birbirlerinin gözü önünde olacaklar (1.gün); (çünkü) her suçlu o gün çocuklarını fedâ ederek kendini kurtarmak ister” (Me'âric, 11). “Dikkat edin! Günâha batmış olanlar, cehennem azâbı içinde kalacaklar” (Zühuf, 74).

2.Kaderiyecilik mânâsına;

“Çünkü, günâha batmış olanlar (o zaman görecekler ki) sapıklıkta ve ahmak- lıkta kaybolup gitmişler” (Kamer, 47).

3.Lûtfilik mânâsına;

“Bunun üzerine onu ve geride kalanlar arasında bulunan karısı dışında yan- daşlarını kurtardık. Bu arada (helâk edici) bir yağmur yağdırdık, berikilerinin üze- rine. İşte görün, günâha gömülüp gidenlerin başına geleni!” (A'râf, 83-84).

4.Düşmanlık mânâsına;

Mâide, 3.

5.Gerçekten mânâsına;

“Ve hiç şüphe yok ki, öte dünyada kaybedecek olanlar da onlar olacak” (Hûd, 22).

6.Günâh mânâsına;

6.İbn Manzûr, “cereme” *Lisânü'l-Arab*.

7.Damegâni, *age*, s.104.

“(Muhammed) kendisi bu (kıssayı) uydurdu diyorlar öyle mi? (Ey Peygamber) de ki; -Eğer on ben uydursam, bu günâhımdan ben sorumlu olayım. Ama (hiç değilse) sizin işlediğiniz günâhtan uzağım” (Hûd, 35).

Sâ’ Kelimesinin Sözlük Mânâsı

Sâ’e kökünden gelen kelimenin şu kök mânâları vardır.

a. Kötü oldu, düşük oldu.

“Melekler, kendilerine zulmeden kimselere canlarını alırken soracaklar: -Neyiniz vardı sizin? Onlar -Biz yeryüzünde çok güçsüzdük- diye cevap verecekler. (Melekler) -Allah arzı sizin kötülük diyârını terketmenize yetecek kadar değil miydi? diyecekler. Böylelerinin varış yeri cehennemdir. Ne kötü varış yeri”.

b. Ona sevilmecek şeyi yaptı, zarar verdi, sevindirmenin tersidir⁸.

Sâ’ kelimesinin sözlük anlamı; kötü olan herşeydir⁹. Fücûr ve münker olan da Sâ’¹⁰dur.

8. *el-Mu’cem el-Arabî el-Esâsî*; İbn Manzûr, “cereme” *Lisânü’l-Arab*.

9. *el-Mu’cem el-Arabî el-Esâsî*.

10. *el-Mu’cem el-Arabî el-Esâsî*.

II. BÖLÜM

SÛ' KAVRAMI İLE AMEL

1. Kaynağı

- a. İnsanoğlunun şer ile imtihan ve terbiyesi
- b. İnsanın yaratılış gâyesi
- c. İnsandan neş'et eden şerler

1 .Günâh

2 .Dalâlet

- d. Cezâ olarak şer

a. İnsanoğlunun Şer ile İmtihan ve Terbiyesi

Allah Teâlâ, En'âm Sûresi'nde hilâfetin bir neticesi olarak imtihanı haber vermektedir. "O Allah, sizi yeryüzünün halîfeleri yapan, sizi imtihan etmek için kiminizi derecelerle kiminizin üstüne çıkarandır" (En'âm, 165). "O hanginizin ameli, hal ve hareketlerinin daha güzel olacağı hususunda sizi imtihan etmek için gökleri ve yeri altı günde yaratandır" (Hûd, 7). "O, hanginizin daha güzel amel edeceğinizi imtihan etmek için ölümü de hayatı da takdîr edip yaratandır" (Mülk, 2).

Bu âyetler ışığında da görüleceği üzere bir hayatın arkasından bir hayatın, onun arkasından diğer bir hayatın mütekâbilen yaratılması, insanları bu ikisi arasında, güzel bir sa'y ve mücâdelesiyile, Allah'ın mülkünde güzel bir âmil, yüksek bir memur olmak üzere, müsâbaka için bir imtihan meydanına çıkarılmaları hikmetine ve gâyesine müteveccihdir¹¹. Hem insan, fakirle zengini müsâvî yapan, hatâları düzeltme imkânını sana erdiren, ölümün geleceğinden korkarak ve kıyâmete kadar tekrar dirilmeyi bekleyeceğini hesaba katarak günâhlardan kendisini çeker¹²

11.Elmahlı, *age*, VII,5155.

12.Râzî, XXX,56.

ve Allah'ın istediği en güzel ameli yapar. Böylece bir hadiste de buyurulduğu gibi¹³, akılcıca en güzel, yani iyiyle kötüyü temyiz edip iyiyi tercih ederek aklını en güzel kullanan, Allah'ın haramlarından en çok sakınan, Allah'a tâatte en süratli olan, böyle olmayandan ayrılmış olur¹⁴.

Kur'ân'daki şer vâkıası bu imtihan ve neticesi perspektifinden ele alındığında; bu şer, ya bizzât imtihan içinde, imtihanın bir unsuru olarak karşımıza çıkacak veya imtihandaki hatâ ve başarısızlıklar olarak ve yahutta bu hatâ ve hıyânetin cezâsı olarak karşımıza çıkacaktır.

b. İnsanın Yaratılış Gâyesi

Cenâb-ı Allah'ın ne melekleri ne insanları ne de diğer varlıkları yaratmaya ihtiyacı yoktur. Melekleri yaratmakla kudretinin kemâlini izhâr etmiştir. Çünkü meleklerin kudretlerinin kemâli, yaratılmalarının, kemâl-i kudreti gerektirdiğine delildir. Cenâb-ı Allah bir de rahmetinin ve cûdunun kemâlini göstermek istedi. Hiç kıymeti olmayan toprakta İlâhî ışıkları, samedânî nurları taşıyan, şehvet gazâbına rağmen lisânında tevhîd, kalbinde irfân nuru bulunan, bu husûsiyetleriyle Allah'ın rahmet ve cömertliğine delil olan bir varlık yaratmak istedi¹⁵ veya Mu'tezile'nin "Allah, sevâb ve ikâb için mükellef insanları yaratmıştır. Onları yaratmadan evvel sevâb ve ikâb kabîh olurdu. Allah, kabîh yaratmaz¹⁶, her yaratışında bir maksadı vardır" görüşüne karşı "Allah dilediğini yaratır, insanı yaratmak istemiştir"¹⁷ diye itirâz eden Râzî'nin de dediği gibi, insanı yaratmak istediği için, hentüz varlık âlemine gelmedikleri bir zamanda, Cenâb-ı Hakk meleklerine bir hâlife yaratacağını haber vermişti; "Muhakkak ben, yeryüzünde bir halife yaratacağım" (Bakara, 30) demişti. Kendi irâdemden kudret ve sıfatlarımdan ona bazı salâhiyetler vereceğim, o, bana izâfeten bana niyâbeten, mahlûkâtım üzerinde, bazı tasarruflara sahip olacak, benim nâmuma ahkâmımı icrâ edip, gereğini yerine getirecek, o bu hususta asıl olmayacak, benim bir nâibim, bir kalfam olacak. Irâdesiyle benim irâdelerimi, benim emir ve kanunlarımı tatbîkâta memur bulunacaktır.¹⁸

c. İnsandan Neş'et Eden Şerler: Günâh ve Dalâlet

13.RM. XXIX,5.

14.RM. XXIX,5.

15.Râzi, *er-Rûh ve'n-Nefs*, s.10.

16.Kadı Abdülcebâr, *Mugnî*, XI,69.

17.Râzî, XXVIII,232-233.

18.Elmalılı, I,299.

Kâinâtta şerlerin bir kısmını, bilhassa insanın dışında cereyan eden ve insanın hissesi bulunmayan şerleri, Âlemlerin Rabbi Allah Teâlâ'nın çok merhametli olduğu kullarını, yüksek mânevî mertebelere çıkarmak için imtihanla terbiyeye vasıta olarak yarattığı şerler oluşturur.

Dünyada insanların yaptıkları her türlü iş, hareket, söyledikleri her bir söz, zihinlerinden geçirdikleri her nevi düşünce, içinde buldukları imtihanın, değişik sorularına verilmiş birer cevap niteliğindedir. İnsanın bu cevapları, kâtip melekler tarafından tesbit edilmektedir. Vakti geldiğinde bu tesbitler değerlendirmenin delilleri olarak karşımıza çıkacaktır.

İnsan bu hayâtî imtihanında bazı yanlışlıklar yapmaktadır. İnsanların yanlışlıkları ya bütün imtihanı başarısız saydıracak şekildedir ya da ufak tefek veya tam başarısızlık kadar olmasa da büyük hatâlardır. Birincisi “küfür” mânâsındadır; ikincisi “günâh” mânâsındadır. Dünyada şer olarak kabul ettiğimiz keyfiyetlerin bir kısmı, işte bu tür şeylerdir.

d. Cezâ Olarak Şer

1. Musfbetler İnsanların Yaptıkları Kötülüklerin Karşılığıdır.

Kur'ân, dünyada müşâhede edilen şerlerin büyük bir kısmını cezâ olarak göstermektedir. İnsanların bir imtihan dünyasında oldukları, hayırlarla olduğu gibi şerlerle de imtihan ve terbiye oldukları, kısmen hür irâdeleriyle iyiyi yahut kötüyü tercih edebildikleri Kur'ân'ın ele aldığı temel konulardandır. Her imtihanda olduğu gibi bu imtihanda da bir netice, bir mükâfât veya bir mücâzât söz konusudur. Kur'ân'ın ta'lîmiyle anlıyoruz ki bunlar daha ziyâde âhirette olmakla beraber, dünya hayatında da biraz vardır.

Cenâbı Allah, “Biz, göklerle yeri ve aralarındakini boşuna yaratmadık. Bu o küfredenlerin zannıdır. Bu yüzden kâfirlere ateşten şiddetli bir azâb vardır. Yoksa biz, iman edip de güzel amel edenleri, yeryüzünde fesât çıkaranlar gibi mi tutacağız? Yahut (Allah'tan) korkanları, doğrudan sapanlar gibi mi sayacağız?” (Sad, 27-28) buyuruyor. Kendisinin bundan münezzehe olduğunu kullarının duâlarında söylemelerini şöyle öğretiyor; “Ey Rabbimiz! Sen, bunları boşuna yaratmadın, sen (bundan) münezzehsin, bizi ateşin azâbından koru” (Âl-i İmrân, 191). “Sen, ancak

büyük bir mesele için, sevâb ve ikâb için, hesâb ve mücâzât için yarattım¹⁹. Yoksa bu yaratış bâtil olurdu²⁰.

2. Dünyevî Mücâzât

“Kim bir kötü iş yaparsa, onunla cezâlanır” (Nisâ, 123). Her ne kadar bu âyet kâfirler hakkında nâzil olmuşsa da, dünyada hastalıklar, elemeler, hüznler, endişeler ve kederler şeklinde insana isâbet eden cezâları da ifâde etmesi mümkündür²¹. Nitekim Resulullah (a.s.), “Ey Âişe! Bu, Allah'ın kuluyla, kula isâbet eden humma, felâket, diken batması gibi şeyler hususunda anlaşması (alış-verişidir). Öyle ki, elbisesinin koluna koyduğu metâmı yitirip ondan dolayı üzülen, sonra onu cebinde bulan kimse gibi, günâhlarından çıkar²² buyurmuştur. Ebû Hureyre (r.a.) der ki: “Bu âyet nâzil olduğu zaman müslümanlara çok şiddetli geldi”. Resulullah (a.s.) “(Amelde) mutedil olunuz ve doğru yapınız! Müslümanın başına gelen her şey günâhına keffârettir, başına gelen her belâ, ayağına batan her diken²³ buyurdu. “Her kim ki, bir günâhından dolayı bir hastalık veya bir musîbetle bu dünyada cezâlandırılmazsa, âhirette onun cezâsını görecek²⁴”.

Dünyada insanların başına gelen fitne ve fesât, yine kendi kötülükleri sebebiyle olmaktadır. Allah nizâmını ona göre kurmuştur. “İnsanların kendi ellerinin kazandığı şeyler yüzünden karada ve denizde fesât meydana çıktı. Allah, işledikleri günâhlarının bir kısmının cezâsını dünyada onlara tattırsın” (Rûm, 41). “Bu fitne sadece zâlimleri bulan bir fitne de değildir” (Enfâl, 25), o zâlimlerin işlerine fiilen, iltizâmen veya iltihâken taraftar olarak mânen iştirak ettikleri için bütün cemiyet aynı fitneyle sarsılır²⁵. Bundan anlaşılıyor ki, herkesi içine alan fitneler, yalnız fitnenin sebebi günâhı işleyenlerin cezâsı olmayıp, gafletle onlara imkân veren cemiyetin de cezâsıdır.

Kur’ân, kötülüğü bir vâkıa olarak kabul etmektedir. İster insanların isimlendirmelerine göre, ister hakîkî mânâsında olsun “şer”, birtakım hâdise ve eşyanın vasfı olarak Kur’ân’da geçmektedir. Fakat Kur’ân’ın tenzîh esasına dayanan ulûhiyyet telakkîsi bu gerçeğe zıt gibidir. Çünkü rahmeti, kudreti, irâdesi ve ilmi son-

19.Taberî IV,140; RM XXIII,188.

20.Tabatabâî IV,88.

21.Râzî, XI,152-153.

22.Müsned-i Ahmed, VI,218, Heysemî, VII,12.

23.Müslim, Birr ve Sıla, 14 (4/1993). Tirmizî, Tefsir, Nisâ.

24.Reşid Rızâ, V,435.

25.Said Nursî, *Sözler*, s.179.

suz, zerrece zulmetmekten münezzehe olan Allah Teâlâ'nın kâinattaki şerleri dileyip yaratmış olması, izâha muhtaçtır. Şerlerin bulunduğu mekân kâinattır. Allah, kâinâtı insan için, insanı da Kur'ân'ın ifâdesiyle ibâdet etsin diye yaratmıştır. İbâdet, çok geniş bir mânâyâ gelmektedir. Bazı âyetlerde, insanın imtihan içinde olduğu beyân edilmiştir. "İmtihan" ile "ibâdet" iç içedir. İnsana ibâdet mükellefiyetinden önce, kabiliyetler verilmiştir ve teklîfin icâblarını yerine getirmeye hazırlanmıştır. İnsanın kabiliyeti çift yönlüdür, hem hayra, hem şerre imkân verir. İnsan, bu çifte veche-siyle, bir savaş meydanını andırır.

İnsanlara, Allah, iyilikleri yapmalarını emretmiş, kötülüklerden onları nehyetmiştir. Ama O, iyilik yapmak için, kötülüğe meyyâl nefsinin ve onun en büyük destekçisi şeytanın vesveselerini altetmesi gerekmektedir. Bunun için, melek ilhâm-ları desteğindeki kalbinin, aklının ve ruhunun kuvvetlendirilmesi şarttır. Peygamberlerin tebliğiyile sınırları belirtilmiş mükellefiyetlerin ifâsı için Allah'tan istimdâd penceresi açıktır.

İnsan, ibâdet dışında bazı belâlarla denenerek terbiye edilir. Böylece çeşitli merhalelerden geçirilip, kendisi için mukadder kemâle yöneltilir. Bunda insanın en büyük silâhı sabırdır. İnsanın terbiyesinde mühim bir yeri olan bu belâlar, şerrin bir çeşididir. Cenâbı Allah, insanı hayırlarla ve şerlerle terbiye ederek, rubûbiyetinin -terbiye- vechesini en güzel bir biçimde göstermektedir. Bu müslümanlar için olur. Her ne kadar buna insanların perspektifinden bakılarak "şer" ismi verilmişse de hakîkatte sırf hayırdır. Bu durumda imtihanın bitişi demek olan "ölüm", mühim iki unsur olarak karşımıza çıkan "nefs" ve "şeytan", şer olmaktan öte bir çok kemâlâtın tezâhürünü temin eden hayırlı vesîlelerdir. Gerek dalâleti, gerekse kötü fiilleri yaratan bizzât insan olmayıp Allah Teâlâ ise de, İslâm âlimlerince "kesb" ve "irâde-i cüziyye" denilen hisse insana aittir. Dolayısıyla insan fâildir ve yaptıklarından mesuldür.

Kötülüklerimizin cezâsı olarak karşımıza çıkan ve nefsimize "kötü" görünen musîbetler de bir nevi şerdir. Allah Teâlâ, kâinattaki sünneti çerçevesinde insanların kötü fiillerine ve fikirlerine kalbin mühürlenmesi gibi aynı cinsten cezâlar vermektedir. Kur'ân'da bu kabîl şerler "şu işiniz sebebiyle" "bu suçunuzdan dolayı" gibi kalıplarla takdîm edilmişlerdir ki, bunların birer cezâ olduğu anlaşılabilir. Buna göre de gerek fert, gerek cemiyet olarak başımıza gelen felâketler, zelzeleler, kıtlıklar,

salgın hastalıklar, seller ve savaşlar, ya şerle imtihanın bir unsuru veya kötülüklerimizimizin cezâlarıdır.

2. İnsan Davranışlarıyla İlgisi

Davranış veya ahlâk ile alâkalı kötü alışkanlıklar, iyi alışkanlıklara çevrilmek istendiği zaman aşılması gereken iki ana kademe vardır.

a . Bırakmak (kötü alışkanlığı)

b . Karakter benimsemek

Bunun yanında yeni alışkanlığın devamının sağlanması için gerçekleştirilmesi gereken çeşitli normlar da vardır.

1.Kötü Alışkanlığın Çirkin Görünmesi: Değiştirilmek istenen alışkanlık kibir, riyâ gibi davranışlarsa, yapılması gereken ilk şey, bu alışkanlığı yeren âyetler, hadîsler ve İslâm büyüklerinin sözlerini bir araya getirip, kötülük ve zararlarını akla yerleştirmek.

2. Pişmanlık: Pişmanlık, gönülden kopan bir duygu olduğu için yapılmış olan işe karşı nefreti artırır.

Kötülüğe düştükten sonraki pişmanlık, kişiyi daha kararlı ve samîmî yapar. Böylelikle hedefe bir adım daha yaklaşmış olur.

3. Kötülüğü terketmek: “Ammâ, kim, Rabbinin makâmından korktu, nefsinin hevâ (ve hevesin)den alıkoyduysa, işte muhakkak ki cennet onun varacağı yerin ta kendisidir” (Nâzi‘ât, 40-41)²⁶.

Alışkanlıkları iki bölümde ele alarak bu konuyu daha iyi analiz edebiliriz.

a. Fizyolojik Alışkanlıklar: Tedâvîsi uzun vâdeli olan içki, uyuşturucu gibi maddelerin vücutta bağımlılık yapmalarıyla ortaya çıkan alışkanlıklardır. Anında izâlesi mümkün değildir. İslâmiyet, içkinin tahrîminde görüldüğü gibi bu alışkanlıkları ortadan kaldırırken de tedrici benimsemiştir.

b. Fizyolojik Olmayan Alışkanlıklar: Vücutla alâkalı olmayan davranış ve ahlâkî tavırlar bu kısma girer. Bunların terki kısa vâdede mümkün olabilmektedir. Çünkü bedenî bir bağımlılık söz konusu değildir. Kötü söz söylemek, komşuya eziyet etmek, zinâ yapmak, şirk koşmak, vs.²⁷.

26.ez-Za‘belâvî, M. Seyyid, *Terbiyetü'l-Merahik Beyne'l-İslâmi ve'l-İlm*, Beyrut 1994, s.384.

27.ez-Za‘belâvî, *age*, s.384.

Psikologlara Göre Alışkanlıklar

Oluşum Safhaları:

- a . Önem Verme
- b . Tekrar ve Tecrübe
- c . Düşünmeden ve Farkına Varmadan Yapmak

Oluşum Şartları:

Alışkanlığın oluşmasındaki temel şart; Uyarıcı, duyum sonra da motivasyonun (güdülenme) bulunmasıdır.

Psikologların gerekli gördükleri bu temel şart, bir çok âyet ve hadîste geçmektedir. Âyetlerde öncelikle itâate karşı güven ve istek uyarılmakta, sonra cennet ve nimetlerinden bahsedilmekte, daha sonra günâhın yol açtığı felâketlerden söz edilmektedir. “İşte bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Peygamber'ine itâat ederse, (Allah) onu altından ırmaklar akan cennetlere sokar ki onlar orada ebedî kalıcıdırlar.

“Bu en büyük kurtuluş (ve saâdet)tir. Kim de Allah'a ve Peygamber'ine isyân eder, (Allah'ın) sınırlarını (çiğneyip) geçerse, onu da içinde devamlı kalıcı olarak ateşe koyar. Onun için hor ve hakîr edici bir azâb vardır” (Nisâ, 13-14).

Alışkanlıklar üç çeşittir;

a.Otomatik Alışkanlık: Refleks gibi öğrenilme ihtiyacı hissetmeyen alışkanlıklardır. Yürümek vs.

b.Hissî Motor Alışkanlık: Hissetme ve düşünmenin az olduğu alışkanlıklardır. Yemek, içmek, giyinmek, vs.

c.Fikrî Motor Alışkanlık: Bu da iki kısımdır;

ca. Fikrî Alışkanlık: Konuşmak hissî bir alışkanlık olduğu halde, hitâbet alışkanlığı, sözcük seçme ve dizme gibi bir dizi şartlar gerektirdiğinden, özel fikrî çaba sarfını gerektirmektedir; herşey beyinde olup bitmektedir.

cb.Ahlâkî ve Toplumsal Alışkanlık: Temizlik, doğruluk, güven gibi ahlâkî ve toplumsal açıdan değerlendirilebilen alışkanlıklardır. Fayda ve güzelliklerini anlatarak değil, pratiğe dökerek yerleştirilebilir.

Kötü Alışkanlıkların Değişebilme Esasları

- a .İşe sağlam bir kararla başlamak.
- b .Karara zarar veren tutum veya davranışlara karşı müsâmahakâr olmamak ve karara ters düşün işlerden sakınmak.
- c .Kendini yeni alışkanlığa yönlendirmek.
- d .Eski alışkanlığa ters düşecek, yeni işler yapmak.
- e .Tüm gücü safedip, dikkati odaklaştırarak, otomatikman irâdeyi herşeye hâkim kılmak.

Kararın alışkanlığın değiştirilmesinde büyük bir önem ve gerekliliği vardır. Bu kişiliğin kuvvetiyle doğru orantılıdır. Küçüklerin eğitilmesinde ise, bir gözlemci vasıtasıyla uygulanmalıdır²⁸.

28.ez-Za'belâvî, *age*, s.384.

III. BÖLÜM

KÖTÜ-EĞİTİM İLİŞKİSİ

İnsan psikolojisinde davranışlar önemlidir. Bu davranışlar da iyi ve kötü olarak birbirinden ayrılırlar.

İyilik yapanla kötülük yapan hiçbir zaman eşit olamaz. İslâm dinine göre iyilik yapanla kötülük yapan arasında her hâlükârda bir fark vardır ve herkes yaptığı iyilik veya kötülüğe göre cezâlandırılacaktır. En sonunda da gerçek adâlet yerini bulacaktır.

Kötülük, insanlığın başlangıcından günümüze kadar hep varolmuş bir kavramdır. Her devirde, her asırda, her cemiyette, her dinde kendini muhâfaza etmiştir. En kapsamlı bir ifâdeyle tanımlayacak olursak kötülük, başta Allah'ın hoş görmediği ve yasakladığı yine Rasûlü'nün sevmediği, dinimizin de benimsemediği işlere, sözlere denir. Bunun yanında insanın çevresi, hatta fıtratı da bu çirkin işleri hoş karşılamaz.

Eğitim açısından Kur'ân-ı Kerîm, kötülüklerin teşhîr edilmesini sakıncalı bulur. "Allah, bir kötülüğün (ondan) zarar gören tarafından söylenmesi dışında, açıkça zikredilmesini sevmez. Allah gerçekten her şeyi duyan, her şeyi bilendir. Sizin açıktan ya da gizli iyilik yapıp yapmadığınızı, yahut (size yapılmış olan) bir kötülükten dolayı affediciliğinizi gösterip göstermediğinizi (bilir). Unutmayın ki, Allah günâhları bağışlayandır, kudret ve egemenliğinde sınırsızdır" (Nisâ, 148-149).

Âyet-i Kerîme'nin nüzûl sebebi hakkında İbn Kesîr²⁹ ve Beyzâvî³⁰ birbirine yakın hâdiselerden bahsederler.

29.İbn Kesîr, *Tefsîrü'l-Kur'ân'i'l-Azîm*, İstanbul 1997, I,696.

30.Beyzâvî,*Tefsîrü'l-Beyzâvî*, Beyrut, I-II,125.

Konu ile ilgili görüş ve hükümlere gelince, Fahrüddîn Râzî Tefsîr'inde şu konulara değinmektedir. Bu âyet hakkında çeşitli meseleler vardır. Allah Teâlâ önceki âyetlerde münâfıkların gizli yanlarını ortaya çıkarmıştır³¹.

Seyyid Kutub ise Tefsîr'inde şunları dile getiriyor. "Kur'ân kurmuş olduğu cemiyeti son derece sağlam temeller üzerine oturtmuştur. Önce cemiyet fertlerinin vicdânlarını temizlemiştir, sonra da cemiyetin havasını. Böylece onları ahlâkî ve rûhî olgunluğun en üst seviyesine çıkarmıştır. Aslında cemiyetler çok hassastır. Bu hassasiyetlerine uygun düşen sosyal edelere ihtiyaçları vardır. Nice sözler vardır ki, kulaktan kulağa dolaşır da, sonu hesap edilmez. Hangi şekilde olursa olsun kötü sözler dile kolay gelir. Vicdânlarda Allah korkusu olmadığı müddetçe bundan sakınmak da kolay kolay mümkün değildir. Bu sözlerin şuyû bulması, toplumun sosyal vicdânında derin yaralar açar. Fertlerde, artık kötülüğün her tarafı kapladığı hissi hâkim olur. Bu hal, kötülüğe mütemâyil, fakat o kötülüğü yapmaktan korkan insanları harekete geçirir. Kötü bir fiili işlemekten dolayı duydukları korkuyu yok eder. Kötülük, insanlar arasındaki saygıyı ve muhabbeti yok eder. İnsan önce kötülükten şiddetle nefret eder; fakat o kötülük, tekrar tekrar anlatılır veya tekrar tekrar vukû bulursa, ilk nefret hissi yavaş yavaş hafiflemeye başlar. İnsan âdetâ kötülüğe alışır duruma gelir, bir nevî sever kötülüğü.

Bütün bunlardan dolayıdır ki Allah, cemiyette kötülüklerin yayılmasını yasak etmiştir. Kötü sözleri sadece zulme uğrayan insanların zâlimlere karşı sarfedebileceğini tabîî bir hak olarak ilan etmiştir. Mazlûma verilen bu müsâade, bu kâidenin yegâne istisnâsını teşkil eder. Evet mazlûm, zâlimin hakettiği kötü sözü söyleyebilir. Ama bu kötü söz, kendisine yapılan zulümle orantılı olmalı, onun hududunu aşmamalıdır. İslâm daima insanları korur, zulmetmedikleri müddetçe onların şan ve şöhretini himâye eder. Şâyet zulmedecek olurlarsa, İslâm'ın himâye kanatları derhal üzerlerinden kalkar ve zulme uğrayanlara, zâlimleri kötölemek, onları tahkîr etmek izni verilir. İşte bu husus, kötü sözden sakınmaya dâir konulan mutlak kâidenin biricik istisnâsıdır³².

Neticede, kötülüklerin, çirkin şeylerin teşhîr edilmesi, alenen söylenmesi yasaklanmıştır. Ancak bu kâidenin zulme uğrayan mazlûmlar istisnâ edilmiştir. Fakat yine Allah Teâlâ hayır kapısını açık bırakmıştır. Şöyle ki, kendisinin, kullarının is-

31. Fahrüddîn Râzî, *Mefâihü'l-Gayb*, Dâru'l-Amîre, İstanbul, III,295.

32. Seyyid Kutub, *Fizilâli'l-Kur'ân*, trc. İstanbul, IV,20-23.

yânlarına karşılık da almaya gücü yettiği halde hemen azâb etmediğini örnek göstererek mazlûmları affa davet etmiştir.

Günümüzde kötülükler aşırı bir hızla yayılmış ve yayılmaya devam etmektedir. Bununla beraber kötülüklerin hor görülmesi kınanması da azalmıştır. Hatta o dereceye gelmiştir ki, artık yanımızda kötülük işlense, ona karşı bir tepki gösteremeyeceğiz veya göstermeyeceğiz. Çeşitli sebeplerle oluşan bu çöktüşteki ana sebeplerden birisi, kitle iletişim araçları ve bunları yöneten, kullanan kişilerdir.

KÖTÜ ALIŞKANLIKLARIN İYİ ALIŞKANLIKLARA DÖNÜŞTÜRÜLME SAFHALARI

Davranış veya ahlâk ile alâkalı kötü alışkanlıklar, iyi alışkanlıklara çevrilmek istendiği zaman, aşılması gereken iki ana kademe vardır.

a) Bırakmak (kötü alışkanlığı)

b) Karakter Benimsemek

Bunun yanında yeni alışkanlığın devamının sağlanması için gerçekleştirilmesi gereken çeşitli normlar da vardır.

1.Kötü Alışkanlığın Çirkin Görülmesi: Değiştirilmek istenen alışkanlık kibir, riyâ gibi davranışlarsa, yapılması gereken ilk şey, bu alışkanlığı yeren âyetler, hadîsler ve İslâm büyüklerinin sözlerini bir araya getirip, kötülük ve zararlarını akla yerleştirmek.

Terbiyeci konumunda her kim olursa olsun, yetiştirilen çocuğun ihtiyaçlarını gözönünde bulundurmalı, onu fazla zorlamamalı, sonuçta olgunluk ve saygınlığının arttığını hissettirmelidir.

2.Pişmanlık: Yaptığı kötülükten pişmanlık duymalıdır. Çünkü pişmanlık, gönülden kopan bir parça olduğu için yapılmış olan işe karşı nefreti artırır.

Kötülüğe düştükten sonraki pişmanlık kişiyi daha kararlı ve samîmî yapar. Böylelikle hedefe bir adım daha yaklaşmış olur.

3.Kötülüğü Terketmek: “Amma, Kim Rabbinin makâmından korktu, nefsinin hevâ (ve hevesin)den alıkoyduysa, işte muhakkak ki cennet onun varacağı yerin ta kendisidir”³³.

33.en-Nâzi'ât, 79/40-41.

Şekli: Alışkanlıkları iki bölümde ele alarak bu konuyu daha iyi inceleyebiliriz.

a.Fizyolojik Alışkanlıklar: Tedâvîsi uzun vâdeli olan içki, uyuşturucu gibi maddelerin vücutta bağımlılık yapmalarıyla ortaya çıkan alışkanlıklardır. Anında izâlesi mümkün değildir. Nitekim İslâmiyet içkiyi üç kademe yasaklamıştır:

“Sana içkiyi ve kumarı sorarlar. De ki: Onlarda hem günâh hem insanlar için faydalar vardır. Günâhları ise faydalarından daha büyüktür”³⁴. “Ey iman edenler! Siz, sarhoşken ne söyleyeceğinizi bilinceye ve cünüp iken de -yolcu olmanız müstesnâ- gusül edinceye kadar namaza yaklaşmayın”³⁵. “Ey iman edenler! İçki, kumar, (tapmaya mahsus) dikili taşlar, fal okları ancak şeytanın amelinden birer murdâdır. Onun için bunlardan kaçın ki murâdınıza eresiniz”³⁶.

b.Fizyolojik Olmayan Alışkanlıklar: Diğer vücutla alâkalı olmayan davranış ve ahlâksal alışkanlıklar bu kısma girer. Bunların bırakılması kısa vâdeli olur. Çünkü vücuda işlemeyen bu alışkanlıkların terkinde bedenî bir engelleyici yoktur. Örneğin; kötü söz söylemek, komşuya eziyet etmek, zinâ yapmak, şirk koşmak, vs.

4.Gerçek Tövbe: Allah (c.c) günâhkârların, yürüdükleri kötü yoldan geri dönmeleri, Allah'ın rahmetinden kovulduklarını zannetmemeleri ve her zaman bir umut ışığının bulunduğunu bilmeleri için rahmet kapılarını devamlı açık tutmaktadır: “De ki: Ey kendilerinin aleyhinde (günâhta) haddi aşanlar! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Çünkü Allah bütün günâhları yargılar. Şüphesiz ki O, çok yargılayıcıdır, çok esirgeyicidir”³⁷.

İnsanın tabiatında iyiyi ve kötüyü ayırt etme güç ve kudreti vardır: “Andolsun, ona (insana) hem kötülüğü, hem (ondan) sakınmayı ilhâm edene”³⁸. Her insanda devamlı sûretle kötüden iyiye bir meyil söz konusudur. Her ne kadar kötülükten zevk alsa da, iyilikten aldığı zevki hiçbir şeyde bulamaz. Çünkü iyilik hissi, yemek, içmek gibi tabiatın aslında vardır. Kötülük hissi gibi ârızî değildir.

34.el-Bakara, 2/219.

35.en-Nisâ, 4/43.

36.el-Mâide, 5/90.

37.ez-Zümer, 39/53.

38.eş-Şems, 91/8.

“Ey iman edenler! Tam bir sıdk u hulûsa mâlik bir tövbe ile Allah'a dönün”³⁹.

PSİKOLOGLARA GÖRE ALIŞKANLIK OLUŞUM SAFHALARI

- a . Önem Verme
- b . Tekrar ve Tecrübe
- c . Düşünmeden ve Farkına Varmadan Yapmak

Oluşum Şartları: Alışkanlığın oluşmasında temel bir şart vardır. O da; uyarıcı, duyum, sonra da motivasyonun (güdülenme) bulunmasıdır.

Psikologların gerekli gördükleri bu temel şart, birçok âyet ve hadîste geçmektedir. Âyetlerde öncelikle itâate karşı güven ve istek uyarılmakta, sonra cennet ve nimetlerinden bahsedilmekte, daha sonra günâhın yol açtığı felâketlerden söz edilmektedir. “İşte bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Peygamber'ine itâat ederse, (Allah) onu altından ırmaklar akan cennetlere sokar ki, onlar orada ebedî kalıcıdır. Bu en büyük kurtuluş (ve saâdet)tir. Kim de Allah'a ve Peygamber'ine isyân eder (Allah'ın) sınırlarını (çiğneyip) geçerse, onu da içinde devamlı kalıcı olarak ateşe koyar. Onun için hor ve hakîr edici bir azâb vardır”⁴⁰.

Bu uyarıcılar, toplumu Câhiliye'de baş gösteren ve normal zamanlarda ortaya çıkan bozuk alışkanlıklardan temizleme amacı gütmektedir.

Alışkanlık Çeşitleri: Üç çeşittir:

a.Otomatik Alışkanlık: Refleks gibi öğrenilme ihtiyacı hissetmeyen alışkanlıklardır; yürümek vs.

b.Hissî Motor Alışkanlık: Hissetme ve düşünmenin az olduğu alışkanlıklardır; yemek, içmek, giyinmek vs.

c.Fikrî Motor Alışkanlık: Bu da iki kısımdır;

ca.Fikrî Alışkanlık: Örneğin konuşmak hissî bir alışkanlık olduğu halde, hitâbet alışkanlığı, sözcük seçme ve dizme gibi bir dizi şartlar

39.el-Tahrîm, 66/8.

40.Nisâ, 4/13-14.

gerektirdiğinden özel fikrî çaba sarfını gerektirmektedir. Herşey beyinde olup bitmektedir.

cb.Ahlâkî ve Toplumsal Alışkanlık: Temizlik, doğruluk, güven gibi ahlâkî ve toplumsal açıdan değerlendirilebilen alışkanlıklardır. Fayda ve güzelliklerini anlatarak değil, pratiğe dökerek yerleştirilebilir.

Alışkanlığın Değişebilme Esasları

a .İşe sağlam bir kararla başlamak.

b .Karara zarar veren tutum veya davranışlara karşı müsamahakâr olmamak ve karara ters düşen işlerden sakınmak.

c .Kendini yeni alışkanlığa yönlendirmek ve başkalarına karşı şartlandırmak. Kibirten sakınmak ve kararı her yolla pekiştirmeye çalışmak.

d .Eski alışkanlığa ters düşecek yeni işler yapmak.

e .Tüm gücü sarfedip, dikkati odaklaştırarak, otomatikman irâdeyi herşeye hâkim kılmak.

Kararın alışkanlığın değiştirilmesinde büyük bir önem ve gerekliliği vardır. Bu kişiliğin kuvvetiyle doğru orantılıdır. Küçüklerin eğitilmesinde ise, bir gözlemci vasıtasıyla uygulanmalıdır.

Eğitim Açısından Kötülüklerin Teşhîr Edilmesi Sakıncalıdır.

Kötülük kavramı, kökü çok eskilere dayanan bir mefhûmdur. İnsanlığın başlangıcından günümüze kadar hep varolmuş bir ifâdedir. Her devirde, her asırda, her cemiyette, her dinde kendini muhâfaza etmiştir. Anlamını ise bilemeyecek kimse yoktur neredeyse... En kapsamlı bir ifâdeyle tanımlayacak olursak kötülük; başta Allah'ın hoş görmediği ve yasakladığı, sonra da Rasûlü'nün sevmediği, dinimizin de benimsemediği işlere, sözlere denir. Bunun yanında insanın çevresi, hatta insanın fıtratı da bu çirkin işleri hoş karşılamaz.

Kötülüğün hükümleri, zararları, nelerin kötülük olduğunu bir kenara bırakıp da bunun teşhîr edilmesinin ve yayılmasının ne olduğunu incelersek, birtakım faydalar bulacağımıza eminiz. Yazımızda kötülüklerin yayılması ve teşhîr edilmesi konusunu ele alacağız. Konuya başlamadan önce yazıyla ilgili birkaç kelâm etmenin fayda olacağına inanıyoruz.

İncelenen konular ve meseleler, Kur'ân-ı Kerîm'in Nisâ Sûresi'nin 148. ve 149. âyetlerinden hareketle ele alınmaya çalışılmıştır. Konu ile ilgili hükümler ve görüşler verilirken bazı müfessirlerin tefsîrlerinden istifâde edilmiştir. Alıntılar numaralarla işaretlenmiş, alıntı yapıldıkları kaynaklar dipnotlarda belirtilmiştir. Yazı sonunda yazar genel bir değerlendirme yaparak konuya son vermiştir. Bütün bu bilgilerden sonra âyetlerin mânâlarını vererek yazıya başlayabiliriz.

Allah Teâlâ Nisâ Sûresi'nin 148. âyetinde şöyle buyuruyor:

“Allah çirkin sözün alenen söylenmesini sevmez. Zulme uğrayanlar başka. Allah her şeyi işitici, hakkıyla bilicidir”⁴¹.

Âyet-i kerîmenin iniş sebebi ile ilgili birçok görüş vardır. İbn Kesîr Tefsîr'inde şöyle demektedir: “Abdürrezzâk dedi ki: Müsennâ b. Sabbâh, Mücâhid'den bize, “Allah, çirkin sözün alenen söylenmesini sevmez. Zulme uğrayanlar başka” âyeti hakkında şöyle haber veriyor. Mücâhid şöyle dedi: Bir adam bir adama misâfir olur. Misâfiri ağırlayan kişi ona gerektiği gibi ilgi göstermez. Adam oradan ayrılınca bunu insanlara ilan eder ve şöyle bağırır: Filancaya misâfir oldum, fakat benimle ilgilenmedi. “İşte bu, diğeri misâfirliğinin gerektirdiği gibi onunla ilgilenmediğinden dolayı mazlûmun kötülüğü teşhîr etmesidir”⁴². Beyzâvî ise şöyle ifade etmektedir: “Bir adam bir kavme misâfir olur. O kavim ona ikrâmda bulunmaz. Adam bunları şikâyet edince insanlar tarafından kınanır. Bunun üzerine âyet-i kerîme nazil olur”⁴³.

Konuyla ilgili görüşlere ve hükümlere gelince, Fahrüddîn Râzî Tefsîr'inde şu konulara değinmektedir. Şöyle demektedir: “Bu âyet hakkında çeşitli meseleler vardır. Birinci mesele âyetin dizilişi ile ilgilidir. Bu hususta iki görüş vardır. Birincisi: Allah Teâlâ önceki âyetlerde münâfıkların gizli yanlarını ortaya çıkarmıştır. Bu da rahîm ve kerîm olana yakışmaz. İşte bunun için bu âyetle olaya açıklık getirmiştir. Şöyle ki; Allah Teâlâ kötülüklerin açıkça söylenmesini sevmez. Ancak söylenmediği takdirde zararı çok olacaksa, bunun söylenmesinde bir beis yoktur. Müslümanlar için en çok zararlı kimseler de münâfıklar olduğundan Allah (c.c.) onların gizli yanlarını açmıştır. İkincisi ise, Allah (c.c.) önceki âyetlerde münâfıkların gizli yönlerini açmış, sonra da onlara tövbe kapısını açmıştır. Eğer tövbe edip, ihlâslı olurlarsa, onların da müminlerden olduğunu beyân buyurmuştur.

41.Hasan Basri Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, İstanbul 1997, s.102.

42.İbn Kesir, *Tefsirü'l-Kur'ân'il-Azîm*, Dımaşk-Beyrut, I,696.

43.Beyzâvî, *Tefsir'ül-Beyzâvî*, Beyrut, I,II,125.

Bundan sonra ihtimâl olur ki, münâfıklardan bazıları tövbe edebilirler ve ihlâslı olabilirler. Ancak geçmişte yaptıkları, münâfıklıklarından dolayı müslümanların onları kınamasından çekinebilirler ve müslüman olmayabilirler. Allah Teâlâ ise bu metodu sevmediğini ve kötülüklerin münâfıklıkta devam edip de nefsinde zulmedenlerin kötülüğü hâriç, alenen yayılmasından hoşlanmadığını bu âyette ifâde buyurmuştur. Bir başka mesele ise, mazlûmun ne yapacağı meselesidir. Bu hususta görüşler vardır. Katâde ve İbn Abbâs'a göre; mazlûm dışında bir kimsenin diğeri hakkında kınayıcı ve kötü şeyleri ilan ederek söylemesini Allah (c.c.) sevmez. Mazlûm ise, zâlime bedduâ edebilir. Mücâhid'e göre; zâlimin zulmünü ona haber vermelidir ve onu ikâz etmelidir. Esam'ma göre; gizli şeylerin açıklanması câiz değildir. Çünkü bunlar insanların gıybeti, o insanın da şüpheyi düşmesine sebep olabilir. Meselâ hırsızın teşhîri gibi. Hasan'a göre, mazlûmun zâlimden oc almaması gerekir"⁴⁴.

Seyyid Kutub ise tefsîrinde şunları dile getiriyor: "Kur'ân, kurmuş olduğu cemiyeti son derece sağlam temeller üzerine oturtmuştur. Önce cemiyet fertlerinin vicdânlarını temizlemiş; sonra da cemiyetin umûmî havasını. Böylece onları ahlâki ve ruhî olgunluğun en üst seviyesine çıkarmıştır. Aslında cemiyetler çok hassastır. Bu hassasiyetlerine uygun düşen sosyal edeplere ihtiyaçları vardır. Nice sözler vardır ki, kulaktan kulağa dolaşır da, sonu hesap edilmez. Hangi şekilde olursa olsun, kötü sözler dile kolay gelir. Vicdânlarda Allah korkusu olmadığı müddetçe bundan sakınmak da kolay kolay mümkün değildir. Bu sözlerin şuyû bulması, toplumun sosyal vicdânında derin yaralar açar. Fertlerde artık, kötülüğün her tarafı kapladığı hissi hâkim olur. Bu hal, kötülüğe mütemâyil, fakat o kötülüğü yapmaktan korkan insanları harekete geçirir. Kötü bir fiili işlemekten dolayı duydukları korkuyu yok eder. Kötülük, insanlar arasındaki sevgiyi ve muhabbeti yok eder. İnsan, önce kötülükten şiddetle nefret eder. Fakat o kötülük, tekrar tekrar anlatılır veya tekrar tekrar vukû bulursa, ilk nefret hissi yavaş yavaş hafiflemeye başlar. İnsan, âdetâ kötülüğe alışır duruma gelir, bir nevi sever kötülüğü...

Bütün bunlardan dolayıdır ki Allah, cemiyette kötülüklerin yayılmasını yasak etmiştir. Kötü sözleri sadece zulme uğrayan insanların zâlimlere karşı sarfedebileceğini tabîî bir hak olarak ilan etmiştir. Mazlûma verilen bu müsâade, bu kâidenin yegâne istisnâsını teşkil eder. Evet, mazlûm, zâlimin hakettiği kötü sözü söyleyebi-

44.Fahrüddin Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, Dâru'l-Amîre, İstanbul, II,495.

lır. Ama bu kötü söz, kendisine yapılan zulümle orantılı olmalı, onun hududunu aşmamalıdır. İslâm dâimâ insanları korur, zulmetmedikleri müddetçe onların şân ve şöhretini himâye eder. Şâyet zulmedecek olurlarsa, İslâm'ın himâye kanatları derhal üzerlerinden kalkar ve zulme uğrayanlara, zâlimleri kötölemek, onları tahkîr etmek izni verilir. İşte bu husus, kötü sözden sakınmaya dâir konulan mutlak kâidenin biricik istisnâsıdır⁴⁵.

Bu âyet ile kötülüğün teşhîri, çirkin işlerin ve kötü sözlerin alenen söylenmesi yasak edilmiştir. İstisnâ konularak, zulme uğrayan mazlûm bu kâideden ayrılmıştır. Yani mazlûmun uğradığı zulmü ilan etmesine cevâz verilmiştir. Bununla beraber bir sonraki âyette konunun ikinci kısmını teşkil eden yeni bir bölüm gelmektedir. Bu da, mazlûmun zâlimi affetmesi konusu olarak geçmektedir.

Allah (c.c) yeni bir hayır kapısı açarak şöyle buyuruyor: “Eğer bir hayrı açıklar veya onu gizlerseniz, yahut fenâlığı da affederseniz, şüphe yok ki Allah çok bağışlayıcıdır, her şeye hakkıyla kâdirdir”⁴⁶.

Bu hususta müfessirlerden İbn Kesîr şöyle demektedir: “Ey insanlar! Sizler bir iyiliği ortaya çıkarır veya onu gizlerseniz, ya da size yapılan kötülüğü affederseniz, bu sizi Rabbinize yakınlaştıran ve size sevâp kazandıran işlerdendir. Çünkü gücü yettiği halde kullarını affetmesi, onun sıfatlarından”⁴⁷.

Beyzâvî ise şöyle demektedir: “Bu, güzel ahlâktan sayılarak mazlûmların, kendilerine ruhsat verilmesine rağmen, zâlimleri affetmelerine teşviktir”⁴⁸.

Fahrüddîn Râzî ise şöyle tefsîr etmektedir: “Hayır işlerinin çoğu şu iki işte toplanmıştır. Hakla doğru olma, mahlûkâtla güzel geçinme. Halkla iyi geçinmek de iki şeyde mahsûrdur: Onlara faydalı olmak ve onlardan zararı def etmek. Âyetteki, “Eğer bir hayrı açıklar veya onu gizlerseniz” kısmı, onlara faydalı olma bölümüne; “yahut fenâlığı da affederseniz” kısmı, onlardan zararı kaldırma bölümüne girmektedir. Böylece bütün hayır yolları ve iyilik çeşitleri bu iki ifâdeye dâhil olmuştur”⁴⁹.

Seyyid Kutub ise, çok geniş ve kapsamlı açıklamalarda bulunmaktadır: “Kur’ân, insanları kötü sözlerden sakındırıyor. Her türlü kötülüğü yasak ediyor.

45.Seyyid Kutub, *Fızzillâli'l-Kur'an*, İstanbul, IV,20-23. Akit gazetesinin bastırduğu, Beyrut'taki İhya'ü't-Tûrâsi'l-Arabî Yayınevi'nin yayınladığı üçüncü baskısının esas alındığı tercümesidir.

46.

47.

48.Beyzâvî, *Tefsir'ül-Beyzâvî*, I-II,126.

49.Fahrüddîn Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, III,496.

Ama bu noktada mihlanıp kalmıyor. Beşeriyeti hayra çağırıyor, hayırlı işlere yöneliyor. Kötüleri bağışlamaya davet ediyor. Allah'ın azâb etmeye kâdir olduğu halde affedici olduğunu hatırlatıyor. Müminleri, güç ve imkânları nisbetinde Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanmaya çağırıyor.

Bütün cemiyeti hayırlı işlere yöneltecek ince ifâdeler kullanıyor. İntikâm almaya muktedir oldukları halde kötülük yapanları affetmenin çok büyük bir hayra vesîle olacağı ifâde ediyor. Evet, Kur'ân insanları büyük hayırlara çağırıyor, yüce mertebelere davet ediyor. Bakın işte; bir tarafta intikâm arzusu, öbür tarafta müsâ-maha duygusu... İnsanın olgun ve yüce şahsiyetiyle daha çok hangisi uyuyor? İşte bu müsâ-maha, Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanmanın neticesidir. Öc almaya gücü yettiği halde müsâ-maha ile muâmelenin ulvîliğini telkîn eden yüce bir duygunun eseridir, güç yetirememenin, aczin ve zilletin sonucu değil!...⁵⁰

Sonuçta, geçenleri toparlayıp, bir değerlendirmede bulunacak olursak, kötülüklerin, çirkin şeylerin teşhîr edilmesi, alenen söylenmesi yasaklanmıştır. Ancak bu kâideden zulme uğrayan mazlûmlar istisnâ edilmiştir. Fakat yine de Allah Teâlâ hayır kapısını açık bırakmıştır. Şöyle ki, kendisinin, kullarının isyânlarına karşılık öc almaya gücü yettiği halde hemen azâb etmediğini öne sürerek mazlûmları affa davet etmiştir.

Bütün bu anlatılanları bir kenara bırakıp, günümüz toplumunu düşünecek olursak, söylenenlerin ne kadar doğru olduğunu anlarız. Günümüzde kötülükler aşırı bir hızla yayılmış ve yayılmaya devam etmektedir. Bununla beraber kötülüklerin hor görülmesi, kınanması da azalmıştır. Hatta o dereceye gelmiştir ki, yanımızda kötülük işlense ona karşı bir tepki gösteremeyeceğiz veya göstermeyeceğiz. Çeşitli sebeplerle oluşan bu çöküşteki ana sebeplerden birisi, kitle iletişim araçları ve bunları yöneten, kullanan kişilerdir.

Şöyle ki, cemiyetimizin ahlâk anlayışını sifıra indirmek ve kötülüğün yayılmasını sağlayarak iç sorunlar çıkartmayı hedef alan bir grup, maalesef amacına ulaşmıştır. Günümüzde, birinin karalanması, bir kimseye iftirâ edilmesi çok yaygın işlerden olmuştur. Kötülükler normal şeyler gibi görülmekte ve böylece teşhîr edilmektedir.

50.Seyyid Kutub, *Fîzilâli'l-Kur'an*, IV,23-24.

Kurtuluşun çaresi ise, Allah'a, O'nun kitabına ve gönderdiği dine döndürür. Çünkü bizi bizden daha iyi bilen, sorunlarımızın çarelerini elinde tutan sadece Allah'tır ve O, bizlere reçeteyi sunmuştur. Bize düşen bu reçeteyi kullanmaktır.

İYİNİN KÖTÜNÜN EŞİT TUTULMAMASI

İnsan psikolojisinde davranışlar önemlidir. Bu davranışlar da iyi ve kötü diye birbirlerinden ayrılırlar. Halk arasında da aynı şey söz konusudur. Kötülük yapanlara her zaman kötü gözle bakılır, insanlar tarafından dışlanır. İyilik yapanlar ise, herkes tarafından takdirle karşılanır, yaptıkları benimsenir. Örnek kişi olarak her zaman iyiler gösterilir.

İyi ve kötü çatışması aslında bir savaştır. Öyle bir savaş ki, insanoğlunun cennetten çıkarılarak dünyaya gönderilmesine sebep olan bir savaştır. Bu dünya yerle bir oluncaya kadar iyi ve kötü savaşı hep sürecektir. Kötüler, hiçbir zaman özenilmemelidir. Çocuklarımıza da bunu detaylarıyla öğretmeliyiz. Bazıları, kötülerin dünyada rahat ve zengin yaşadıklarından, kötülük yapanların kazançlı olduklarını savunabilirler. Nitekim bu Rasulullah (a.s.) döneminde de olmuştur. Bu konuyla ilgili şu âyet inmiştir:

“Yoksa kötülük işleyenler, ölümlerinde ve sağıklarında kendilerini, inanıp iyi ameller işleyen kimselerle bir mi tutacağımızı sandılar? Ne kötü hüküm veriyorlar! Allah, gökleri ve yeri yerli yerince yaratmıştır. Böylece herkes kazancına göre karşılık görür. Onlara haksızlık edilmez”⁵¹.

Buna göre, kâfirler dünyadaki refâhlarına rağmen, âhirette azâba uğrayacaklar, müminler de iyi davranışlarının karşılığında saâdete ereceklerdir.

Kâfirler dünyada kötülüğü işliyorlar ve kazanıyorlar. Bu âyette sonraki âyet-i kerîmede; “Allah yerleri ve gökleri hakkıyla yarattı” buyuruluyor. Buradaki “hakk” adâlet mânâsındadır⁵².

İyilik yapanla kötülük yapan hiçbir zaman eşit olamaz. Bu imkânsız bir şeydir. Eğer eşit olma ihtimâli olsaydı, dünyadaki adâlet sistemi bozulur, hatta hiç olmazdı. Rabbimiz her zaman en doğruyu bilir ve yapar. İyilik yapanla kötülük yapanın ecri dünyada verilmezse, âhirette kesin verilecektir⁵³.

51.el-Câsiye, 45/21-22.

52.İbn Kesîr, *Tefsîrül-Kur'âni'l-Azîm*, IV,178.

53.Beyzâvî, *Envâru't-Tenzîl ve Esrâru't-Te'vîl*, III-V,70.

Bu âyette Allah (c.c.) müminle kâfirin, iyi ile kötünün hiç bir zaman bir olmayacaklarını, kötülerle iyiler arasında çok büyük fark olduğunu bildirmiştir. İkinci âyette gökleri ve yerleri adâletle yarattığından bahsediyor ve sonra arzularına uyup ta kötülük işleyenlerin hayret edilecek bir konumda olduğunu açıklıyor. Allah (c.c.) hidâyetinden sonra başka bir hidâyet olmadığını vurguluyor⁵⁴. Kötüler belki bolluk içinde yaşıyor olabilirler. Belki de dünyaya hâkim bile olabilirler. Lakin bu, insanların rahat ve huzur içinde yaşamak için kötü olmaları gerektiği anlamına gelmez. Kötü hiçbir zaman sevilmaz. Hatta kötüyü, kötü bile sevmez. Ne var ki bazı insanlar kötülerin durumunu imrenebiliyor. Bu doğru değil. Özellikle çocuklarımıza kötülüğün ve fâillerinin hiç kimse tarafından sevilmediğini, özellikle de Allah'ın (c.c.) sevmediğini öğretmeliyiz. Kötülük yapmak hoş ve meşrû bir iş olsaydı, Allah (c.c.) peygamberlerine yaptırır.

Bu âyetler Hz. Ali, Hz. Hamza ve Hz. Ubeyde b. Cerrâh, müşriklerinden; Utbe, Şeybe ve Velîd b. Utbe hakkında inmiştir. Bu üç müşrik, müminlere; “Siz, hiçbir şey değilsiniz. Vallâhi eğer dedikleriniz doğru olsaydı, dünyada sizden üstün olduğumuz gibi âhirette de bizim hâlimiz sizinkinden daha üstün olurdu” dediler. Bunun üzerine Allah (c.c.) bu âyeti indirerek onların bu sözlerinin doğru olmadığını, müminin âsî bir kâfirden hem mutluluk hem de sevâp yönünden iyi olacağını açıkladı⁵⁵.

Bu âyetlerin aynı şekilde Allah'ın (c.c.) ölçüsünde kulların değerini açıklayan, iyi hareketler ve davranışlarda bulunan müminlerin kefesini ağır bastırarak, kötülük yapanlarla iyilik yapanları aynı seviyede tutmayı reddeden umûmi bir hüküm olarak da kabul edilmesi mümkündür. İyilik yapanlarla kötülük işleyenler arasındaki farklılık, hak esasına dayanan ve kâinâtın temelinde mevcut olan değişmez bir kâidedir. Ki bu Allah'ın (c.c.) şeriatını temsil eder. Kâinatta olduğu gibi hayatta da geçerlidir bu kâide. İslâm'a göre iyilik yapanla kötülük yapan arasında her hâlûkârda bir fark vardır ve herkes yaptığı iyilik ve kötülüğe göre cezâlandırılacaktır. Ve en sonunda adâlet gerçekleşecektir. İç ve dış dünya ile alâkâlı kâinât kanunları ve beşerî hukukla ilgili hususlar buna isnâd eder: “İslâm'ın kâinât, hayat ve insan görüşünün” esası da budur⁵⁶.

KUR'ÂN'DA SÛ':

54. Vehbe Züheylî, *Tefsirü'l-Münîr*, XXV-XXVI, 274.

55. Fahrüddîn Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, Dâru'l-Amire baskısı, VII, 778.

56. Seyyid Kutub, *Fîzilâli'l-Kur'ân*, III. Baskı, XIII, 282.

Sû' mücerred olarak elli yerde, fiil kökü ve müştâkkâtı ise 168 yerde geçmektedir⁵⁷.

Kelime Kur'ân'da on bir ayrı mânâda kullanılmıştır⁵⁸.

Bu mânâlar şunlardır: Şiddet, boğazlama, zinâ, alaca hastalığı, azâb, şirk, günâh, şer, sövme, öldürme-hezîmet ve zarar⁵⁹.

Bakara Sûresi 49.âyeti ve Ra'd Sûresi 18. ve 21. âyetlerinde şiddet mânâsına, A'râf Sûresi 73. âyetinde boğazlama mânâsına, Yûsuf Sûresi 51. âyetinde ve Meryem Sûresi 28. âyetinde zinâ mânâsına, Kasas Sûresi 32. âyetinde alaca hastalığı mânâsına, Ra'd Sûresi 11. âyeti ve Rum Sûresi 10. âyetinde azâb mânâsına, Nahl Sûresi 28. âyeti ve Necm Sûresi 31. âyetinde şirk mânâsına, Nahl Sûresi 119. âyeti ve Nisâ Sûresi 17. âyeti ile En'âm Sûresi 54. âyetinde günâh mânâsına, Ra'd Sûresi 25 âyeti ile Gâfir Sûresi 52. âyetinde şer mânâsına, Mümtehine Sûresi 2. âyeti ve Nisâ Sûresi 148. âyetinde sövme mânâsına, Ahzâb Sûresi 17. âyeti ve Âl-i İmrân Sûresi 174. âyetinde öldürme ve hezîmet mânâsına, A'râf Sûresi 188. âyeti ve Neml Sûresi 29. âyetinde zarar mânâsınadır⁶⁰.

Sû' kelimenin kullanıldığı âyetlerde genel olarak şu konular işlenmektedir⁶¹.

- 1-Şeytanın emrettiği şeyler⁶²,
- 2- Nefs-i emmârenin vesvesesi⁶³,
- 3- Kötülük yapanın onun karşılığını bulacağı⁶⁴,
- 4- Kötülük yapanla sâlih amel yapanın denk olmadığı⁶⁵,
- 5- Kötülük yapanların pişman olacakları⁶⁶,
- 6- Kötülükten tövbe⁶⁷,
- 7- Kötü amelini güzel gören sapmıştır⁶⁸.

57.M.Fuad Abdûlbâkî, el-Mu'cemül-Müfehres li-Elfazı'l-Kur'âni'l-Kerîm, İstanbul 1982.

58.Damegânî, Hüscyn b. Muhammed, *Kamusu'l-Kur'ân ev Islahu'l-Vucûh ve'n-Nezdîr fi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, thk. A. Seyyid el-Ehdel, Beyrut 1985.

59.Damegânî, age, s.250; ayrıca bk. el-İsfahânî, Râgıb, *Mu'cemu Müfredati'l-Elfazı'l-Kur'ân*, tah. Nedîm Maraşlı, Beyrut.

60.Damegânî, age, s.250vd..

61.Marmk, Abdüssabır, *Mu'cemu'l-A'lâm ve'l-Mevzû'ât fi'l-Kur'ân'l-Kerîm*, Kâhire 1995, II,765.

62.Bakara, 168-169.

63.Yûsuf, 53.

64.Nisâ, 81.

65.Câsiye, 21.

66.Bakara, 81.

67.Nisâ, 67.

68.Fâtır, 8.

8- Kötülüğü teşhîri Allah sevmez⁶⁹.

9- İyilikler kötülükleri giderir⁷⁰.

69.Nisâ, 148.

70.Hud, 114.

NETİCE

İnsan psikolojisinde davranışlar önemlidir. Bu davranışlar da iyi ve kötü diye birbirlerinden ayrılırlar. Halk arasında da aynı şey söz konusudur. Kötülük yapanlara her zaman kötü gözle bakılır, insanlar tarafından dışlanır. İyilik yapanlar ise, herkes tarafından takdirle karşılanır, yaptıkları benimsenir. Örnek kişi olarak her zaman iyiler gösterilir.

İyi ve kötü çatışması aslında bir savaştır. Öyle bir savaş ki, insanoğlunun cennetten çıkarılarak dünyaya gönderilmesine sebep olan bir savaştır. Bu dünya yerle bir oluncaya kadar iyi ve kötü savaşı hep sürecektir. Kötüler, hiçbir zaman özenilmemelidir. Çocuklarımıza da bunu detaylarıyla öğretmeliyiz. Bazıları, kötülerin dünyada rahat ve zengin yaşadıklarından, kötülük yapanların kazançlı olduklarını savunabilirler. Nitekim bu Rasulullah (a.s.) döneminde de olmuştur. Bu konuyla ilgili şu âyet inmiştir:

“Yoksa kötülük işleyenler, ölümlerinde ve sağlıklarında kendilerini, inanıp iyi ameller işleyen kimselerle bir mi tutacağımızı sandılar? Ne kötü hüküm veriyorlar! Allah, gökleri ve yeri yerli yerince yaratmıştır. Böylece herkes kazancına göre karşılık görür. Onlara haksızlık edilmez”.

Buna göre, kâfirler dünyadaki refâhlarına rağmen, âhirette azâba uğrayacaklar, müminler de iyi davranışlarının karşılığında saâdete ereceklerdir.

Kâfirler dünyada kötülüğü işliyorlar ve kazanıyorlar. Bu âyette sonraki âyet-i kerîmede; “Allah yerleri ve gökleri hakkıyla yarattı” buyuruluyor. Buradaki “hakk” adâlet mânâsındadır.

İyilik yapanla kötülük yapan hiçbir zaman eşit olamaz. Bu imkânsız bir şeydir. Eğer eşit olma ihtimâli olsaydı, dünyadaki adâlet sistemi bozulur, hatta hiç olmazdı. Rabbimiz her zaman en doğruyu bilir ve yapar. İyilik yapanla kötülük yapanın ecri dünyada verilmezse, âhirette kesin verilecektir.

BİBLİYOGRAFYA

- Beyzâvî, *Envâru't-Tenzîl ve Esrâru't-Te'vîl*, III-V,70.
 _____, *Tefsir'ül-Beyzâvî*, Beyrut, I,II,125.
- Damegânî, Hüseyin b. Muhammed, *Kamusu'l-Kur'ân ev Islahu'l-Vucûh ve'n-Nezâir fi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, thk. A. Seyyid el-Ehdel, Beyrut 1985.
- el-İsfahânî, Râgıb, *Mu'cemu Müfredati'l-Elfâzi'l-Kur'ân*, thk, Nedîm Maraşlı, Beyrut.
- el-Mu'cem el-Arabî el-Esâsî*.
- Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dîni Kur'ân Dili*, VII,5155.
- ez-Za'belâvî, M. Seyyid, *Terbiyetü'l-Merahik Beyne'l-İslâmi ve'l-İlm*, Beyrut 1994, s.384.
- Fahrüddîn Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, Dâru'l-Âmire, İstanbul, III,295.
- Hasan Basri Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, İstanbul 1997.
- Heysemî, VII,12.
- İbn Kesîr, *Tefsîrû'l-Kur'ân'il-Azîm*, İstanbul 1997, I,696.
- İbn Kesir, *Tefsirü'l-Kur'ân'il-Azîm*, Dımaşk-Beyrut.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükrem, *Lisânü'l-Arab*, Beyrut.
- Kadı Abdülcebbâr, *Mugnî*, XI,69.
- M.Fuâd Abdülbâkî, *el-Mu'cemu'l-Müfehres li-Elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, İstanbul 1982.
- Marmk, Abdüssabır, *Mu'cemu'l-A'lâm ve'l-Mevzû'ât fi'l-Kur'ân'l-Kerîm*, Kâhire 1995, II,765.
- Müslim, Birr ve Sila, 14 (4/1993). Tirmizî, Tefsir, Nisâ.
- Müsned-i Ahmed, VI,218.

Râgıb el-İsfahânî, *Mu'cemu Müfredâti Elfâzı'l-Kur'an*, thk.Nedîm Mar'aşlı, Beyrut.

Râzi, *er-Rûh ve'n-Nefs*, s.10.

Reşîd Rızâ, V,435.

Said Nursî, *Sözler*, s.179.

Seyyid Kutub, *Fîzilâli'l-Kur'an*, İstanbul, IV,20-23. Akit gazetesinin bastırıldığı, Beyrut'taki İhyâ'ü't-Tûrâsi'l-Arabî Yayınevi'nin yayınladığı üçüncü baskısının esas alındığı tercümesidir.

Seyyid Kutub, *Fîzilâli'l-Kur'an*, trc. İstanbul, IV,20-23.

Tabatabâi IV,88.

Vehbe Züheyli, *Tefsirü'l-Münîr*, XXV-XXVI,274.

